

Марина П. МЛАДЕНОВИЋ МИТРОВИЋ*
Институт за књижевност и уметност
Београд

Оригинални научни рад
Примљен: 15. 11. 2015.
Прихваћен: 05. 02. 2016.

УСМЕНА ТРАДИЦИЈА У ЗБИРКАМА НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА АТАНАСИЈА НИКОЛИЋА – ЕТНОПОЕТИЧКИ ПРИСТУП**

Атанасије Николић објавио је две књиге народних приповедака (1842. и 1843) деценију пре него што је објављена канонска збирка Вука Караџића. Ипак, његове *Народне српске приповетке* кроз историју рецепције остале су обележене Вуковим критичким ставом, изнесеним у Предговору збирке *Српске народне приповијетке*. Главне Вукове замерке Николићевој грађи тицале су се недостатка „народности”. У раду ће грађа бити представљена уз помоћ етнопоетичког модела анализе, који уједно представља и вид транскрипције текста, са циљем да се поново одреди њено место у усменој традицији. Применом овог модела могуће је у писаном тексту уочити усменопоетске структуре, индикаторе живе извођачке ситуације, која је претходила записивању.

Кључне речи: усмена традиција, редиговање усменог текста, српска народна приповетка, Атанасије Николић, етнопоетика.

Деценију пре него што је Вук Караџић објавио *Српске народне приповијетке* (1853) Атанасије Николић објавио је своје збирке народних приповедака, које је насловио *Народне српске приповедке 1 и 2* (1842, 1843). Тежишта интересовања у вези са збирком истакла је Снежана Самарџија, обухватајући временски распон од романтичарске рецепције у негативном кључу до савремених фолклористичких схватања усменог текста (Самарџија 2006: 55–72). Укратко, Николићеве збирке, осим што су остале у сенци Вуковог капиталног издања, остале су и маркиране његовом оценом, изнесеном у предговору сопствене збирке. Приповетке су од тог тренутка означене као „ненародне”, *преведене с њемачког језика* (Вук, СНП: 47–50). Важно полазиште јесте да, осим историје рецепције, Самарџија даје и оцену ових приповедака као драгоцених збирки које су поникле на аутентичној грађи, сматрајући да изразита просветитељска црта потиче од сензибилитета записивача, односно

* marinamladenovic@hotmail.com

** Рад је настао на пројекту *Српско усмено стваралаштво у интеркултурном коду* (178011) Института за књижевност и уметност, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а на који је ауторка укључена као стипендиста Министарства.

приређивача.¹ Као главне индиције да збирка припада усменој традицији Самарција наводи Николићево сопствено наглашавање аутентичности записа; навођење (оскудних) података о приповедачима од којих је записао грађу; записивање варијаната приповедака, као и постојање ширег корпуса од оног који је објављен, како би касније вршио селекцију; заборављање детаља и испуштање приповедних токова, карактеристично за усмено приповедање; тематско-мотивски склоп (интернационалног порекла, али регионалног карактера), ликове, формуле, композициона и стилска средства. Као изузетно важну одлику грађе, која учвршћује њено место у усменој традицији, она издваја преплитање жанрова и усмених родова. Нека од наведених обележја збирки тичу се околности сакупљања и природе усменог текста, док друга представљају инхерентна својства народне приповетке. Николић својим интервенцијама углавном није задирео у оно што приповедач сматра релевантним на нивоу конституисања приче, а тиче се мотива, композиције, ликова и њихових функција, „морфологије” текста. Посматрано кроз оцене његовог подухвата, највећа замерка проистиче из начина презентовања грађе, односно неадекватног трансфера из првобитног, усменог медијума у нови – писани. С обзиром на то да је овакав однос према грађи постао општепознатом одликом деветнаестовековне праксе, не изненађује чињеница да Николићеви записи обилују изузетно сентименталистички и дидактички интонираним реченицама.² То значи да он није видео језик народне приповетке као једно од конститутивних обележја усмености, примењујући етски критеријум, иако је за приповедача (и слушаоца)³ начин на који нешто саопштава свакако могао утицати на значење саопштеног. То је истовремено и епистемолошко и аксиолошко питање – како приређивач доживљава текст и како га вреднује. На оба питања одговор може бити – кроз призму писане традиције.

Јасно је да се из података које је оставио Николић само индиректно могу донети претпоставке о контексту извођења и записивања приповедака, јер су подаци чисто формалне природе: садрже само имена (понекад иницијале) приповедача и место где је грађа записана. Потпуно су изостале

¹ Своју просветитељску делатност Николић је поносно истицао: „Поред толиког мог труда и посла ја сам још доспео да походим у вече по квартири школску младеж не само из Лицеја, него и из Гимназије и лазити на њу шта ради и чиме се занима, и тако имајући пред очима младеж, старао сам се одржати ју у послушности и пробудити у њој дух к наукама, а морал укоренити. Мој поступак са Србчадима беше патријархалан и очински” (Николић 2002: 66–67).

² Овде доносимо неколико примера који треба да послуже као контраст примерима наведеним у етипоетичкој анализи у наставку текста:

„Ово е нѣга яко узнемирило, као што се помьслити може, да брзе промене судбе човеческе дѣйствовати могу” (НСП 1, 1).

„После краткога времена советомъ и договоромъ советника свои, освои онъ силне землѣ, распространи и увелича царство свое, и прослави се на землѣи” (НСП 1, 13).

„По овоме савету отиде царевъ сынъ управо у градъ, предузевши себи тако по томе, као што му е старацъ казао, учинити” (НСП 2, 3).

„Выше по наговору обштемъ, него из собственогъ побуђенія одважи се онъ ожени-ти” (НСП 2, 8).

³ Уједначавање текста значи да ће се неминовно изгубити нешто од његове експресивности, динамичности, импровизаторске спонтаности, формулативности (а самим тим и визуелности (в. Радуловић 2014: 214)).

Усм
икакве дет
околности
аудитивној
извођења –
муникациј
која је у р
рена данас
начин бел
само због
приређива

Никол
давао веће
није сматр
жана Сам
колића ус
рудименте
зентовао
остатке ж
на терену.
примесе
ченицама,
сагледа ус
вредан за

Позн
саног тек
интересов
струја у ф
на модерн
фолклори
текстовим
поетика ј
анализе в
траже одр
се старији
понавља
превазила

⁴ О томе
Самарција –
док ће у друг
збирци конст
(Самарција 2
ви, киклопи,

икакве детаљније информације о приповедачима и односима са сакупљачем, околностима приповедања, времену, месту, публици, паралингвистичкој, аудитивној и визуелној компоненти и евентуалним утицајима истих на чин извођења – другим речима – нема експлицитних знакова интеракције и комуникације, осим тврдњи које је у предговору оставио сакупљач. Део грађе која је у ранијим временима била означена као мистификована и кривотворена данас се узима као усмени корпус, имајући у виду да је неодговарајући начин бележења био продукт времена, те да се текстови не могу одбацити само због тога што су у њима вршене интервенције, јер су оне саставни део приређивачке поетике времена.

Николић није схватао народну приповетку као догађај у контексту, није давао већег значаја учесницима у интеракцији и естетској комуникацији и није сматрао значајном невербалну компоненту извођења. И поред тога Снежана Самарџија је показала несумњиву припадност збирки Атанасија Николића усменој традицији, међутим, грађа коју је он забележио такође чува рудименте усменог догађаја из којег је потекла. Иако је сакупљач грађу презентовао водећи се сопственим естетским критеријумима, она рефлектује остатке живог приповедања, који су њему морали „ући у ухо” током рада на терену. Треба напоменути да се Николић трудио да максимално редукује примесе народног приповедања, замењујући их дугачким, „књишким” реченицама, намењеним читалачкој публици.⁴ Упркос недостатку амбиције да сагледа усмену културу изнутра, Николић је оставио материјал потенцијално вредан за ову сврху.

Познато је да је XX век донео фолклористици скретање пажње са записаног текста на комуникативну ситуацију извођења/стварања. Преусмерењу интересовања са предмета на процес допринело је неколико истраживачких струја у фолклористици (махом са америчког континента), које се ослањају на модерне дефиниције фолклора, да би се као један од најважнијих задатака фолклористике XX века поставило помирење нових тенденција у теорији са текстовима записаним без адекватних критеријума (Габерт 1999: 125). Етно-поетика је структуралистички и поетички метод (Хајмз 1981: 7) не само анализе већ и транскрипције текстова, којом се у писаном прозном тексту траже одређене поетске структуре. На овај начин отвара се могућност да се старијим записима, кроз специфичну репрезентацију, врате ритмичност, понављања, паузе итд. Један од највећих доприноса етнопоетике управо је превазилажење јаза између усменог и писаног (Квик 1999: 101). Присталице

⁴ О томе сведочи и промена његовог доживљаја функције приповетке, коју је приметила С. Самарџија – у првој збирци се инсистира на просветитељској функцији народног стваралаштва, док ће у другој акценат бити на фантастици. У складу са тим су и наслови приповедака – у првој збирци конструисани пословично, док у другој у насловима преовладавају фантастични мотиви (Самарџија 2006). Исту функцију имају и фантастична бића из друге књиге приповедака: духови, киклопи, елџанти, динови...

етнопоетике истичу да она делимично подразумева неизбежно експериментисање и рекреирање; таленат и емпатију (60); и то је оно што једним делом чини поетичку компоненту. И Чистов истиче да враћање звучној речи у писаном тексту припада више емоционалној него семиотичкој сфери (Чистов 2005: 36–37). Етнопоетичка анализа Дела Хајмза⁵ претпоставља постојање маркера, у којима су садржани трагови живог приповедања, које је претходило писаној форми. Због тога на текстове треба гледати као на текстуру и тражити лингвистички детаљ који их „оживљава”. За Хајмза су то везници, речце, прилози, предлози, који упућују на поетске структуре различитих нивоа (полустихове, стихове, строфе, сцене и чинове) са циљем да се реактува са у поетски текст, враћање првобитном (културолошком и бихевиоралном) контексту и стављање извођача у централну позицију. Сагледавање поетских структура ствара другачији критеријум вредновања наратива тиме што реконструише другачији глас – искуствени и емоционални (Бломарт 2006: 189). Како је овде реч не само о другачијој грађи, већ и о другачије записаној грађи, могуће је применити само адаптирани етнопоетички модел, сличан ономе који је Лилиана Даскалова Перковска применила на бугарској грађи. Како би показала да поезија и проза у бугарској народној књижевности нису два одвојена система, она је у стиховима представљеној прозној грађи тражила понављања, паралелизме и хијазме: „И той почнал: / отвара и затваря, / отвара и затваря, / га оторил четирестата стая, зад / вратата един казань мляко” (Даскалова Перковска 2002: 141). Овај рад се ослања на њен модел највише тиме што се анализа ограничава на основни ниво поетских структура – стихове, с обзиром на то да нема довољно погодног материјала који би образовао веће целине, као што су строфе. Иако се у етнопоетичкој анализи стихови групишу и образују сегменте, који чине наративне целине значајне због тога што показују емску организацију текста, овде је такве целине немогуће сагледати на исти начин, јер се примери усмено стилизованог говора јављају спорадично.

Етнопоетическата организација на устните разкази се проявља като формално-семантични врзки и отношения между различни сегментни нива: отделни редове, групи от редове (стихове), както и по-големи отрязъци от текста, условно наричани строфи, сцени, действия. Тук ще се огранича до отношенията на най-основното ниво – редовете (Даскалова Перковска 2002: 141).

⁵ Постоји и струја Дениса Тедлока, која је, за разлику од Хајмзове, усмерене на лингвистичка својства усмености, концентрисана на глас, услед чега развија специфичан систем бележења његовог квалитета и публиковања усмених текстова: означавање пауза испрекиданом тачкама, гласноћа подебљаним словима, промена у интонацији излажењем из праволинијски куцаоног текста (Тедлок 1990: 136–137). Информације о контексту доносе се у фуснотама. Предност Хајмзовог приступа такође лежи у томе што се не ограничава савременим теренским записима, већ отвара могућност дијахронијског приступа.

⁶ Импулсе за оваквом анализом потекао је из потребе да се ревалоризују приче северноамеричких Индијанаца, суочене са неразумевањем и незаинтересованошћу фолклориста услед неадекватног модела репрезентације записа.

Поре...
анафоре,
Ови елемент...
рудимент...
ка долази...
паралели...
неуправно...
Стули 19...
жане у ни...
које није...
пажање д...
гећеница,
157). Јасн...
није одно...

Слич...
ним од к...
десет „аф...
зависног...
требе фо...
информа...
моћу аго...
нципа на...
2002: 36–

Маја...
неке квал...
је у пита...
заступа Д...
„нешто д...
редактир...
наративн...
За потре...
приступ...
ктуре, пр...
колића. У...
живног т...
реченице...
визуелни...
начин мо...

ону н...
изнес...

⁷ Заним...
презента –
глаголе гов...

Поред поетског устројства текста, одређена реторичка средства, попут анафоре, понављања или глагола говорења, могу бити индикатори извођења. Ови елементи текста показују да је могуће у нашој „класичној” грађи наћи рудименте гласа, односно живих структура у тексту. До сличних закључака долази и Маја Бошковић Стули, издвајајући редупликацију, понављање, паралелизме, употребу приповедачког презента или смењивање управног и неуправног говора као носиоце сугестивности и експресивности (Бошковић Стули 1975: 153–174), тј. имплицитно присутне текстуре, делимично садржане у нивоу звучања текста, у његовој лингвостилистичкој компоненти, од које није сасвим одвојива.⁷ За претпоставке овог рада кључно је њено запажање да „narodna pripovijetka, pretpostavlja hipotaksi parataktičku gradnju rečenica, kao jednostavniji i primarniji sintaktički oblik” (Бошковић Стули 1975: 157). Јасно је да реченица која припада писаном стилу негује далеко сложене односе између реченичних чланова.

Слично мишљење има Валтер Онг, који такође сматра паратаксу једним од кључних сигнала да текст припада усменом моделу, те као један од десет „афинитета” усменог стила издваја чешћу употребу напоредног него зависног реченичног односа (*additive rather than subordinative*), поред употребе формула, устаљених епитета, понављања, конзервативности, усвајања информација од (практичног) значаја за људску заједницу, динамизације помоћу агонизма, односно поларизације вредности, превласт колективног принципа над индивидуалним, склоности ка хомеостатичном и конкретном (Онг 2002: 36–56).

Маја Бошковић Стули сматра да писани текст може посредно преносити неке квалитете текстуре и контекста, али негира да та могућност постоји када је у питању стилизовани материјал (Бошковић Стули 1976: 42–43). Исти став заступа Даскалова Перковска, која сматра да се редиговани текст претвара у „нешто друго” што више не одражава директно етнопоетички наратив: „Така редактираният текст се преврџа в нешто различно и вече не отразява **пряко** наративната етнопоетика” (Даскалова Перковска: 149) [истакла М. М. М.]. За потребе овог истраживања проблемском месту стилизованог текста биће приступљено са претпоставком индиректно присутне етнопоетичке структуре, провучене кроз филтер приређивача, у овом случају – Атанасија Николића. У анализи су истакнути они елементи текста који имају функцију везивног ткива међу стиховима и који упућују на усменопоетску организацију реченице. Како је етнопоетика истовремено и вид транскрипције, она има и визуелни карактер. Примери показују како текст представљен на поменути начин може откривати својства усменог приповедања:

И кад га је видіо да е већ добро заспао а онъ изиђе на пољ и нађе свою врећу на ону наликъ, напуни ю житомъ и донесе у собу а ову одъ свога кума дунђерина донешену изнесе напоље и остави у свой амбаръ судећи да ће та и за њга добра быти.

⁷ Занимљиво је да као један од примера наводи и употребу глагола „казати” у облику 3. л. јд. презента – „каже” (Бошковић Стули 1975: 162–163), јер и Хајмз у својој анализи издваја управо глаголе говорења као значајан показатељ усмености.

И кад га је видио
 да е већ добро заспао
 а онъ изиђе на пољу
 и нађе своју врећу на ону наликъ,
 напуни ю житомъ
 и донесе у собу
 а ову одъ свога кума дунђерина донешену изнесе напоље
 и остави у свой амбаръ
 судећи да ће та
 и за нюга добра быти (НСП 1, 1).

И текъ што ю е отворио,
 а онай човечулякъ изъ кутиіе потегне батиномъ на нюга,
 а Царъ уплаши се
 па уместо да повиче *дуръ*,
 а онъ рекне *вуръ*,
 а овај *вуръ* по Цару батиномъ,
 и донде деветаше га,
 докъ га ніе са свымъ претукао,
 да е Царъ онде предъ очима великаша издануо (НСП 1, 3).

Єдно јутро оправи децу своју несрећникъ,
 па ии поведе у неку дубоку шуму,
 ди ии тамо остави ;
 но деца разумевши то,
 понесу са собомъ пепела,
 па су одећи за отцемъ путемъ
 кудъ су ишла просипала (НСП 1, 4).

Змай на умиляте речи детета умилостави се,
 па допусти то,
 но видећи овај дете како сладко еде,
 и онъ узме мало колача
 и почне ести,
 па му се допадне,
 те запыта дете
одашта е тай колачь? (НСП 1, 5).

Я ћу да се створимъ у єдногъ доброгъ кера,
 па ме ти вежи овомъ узицомъ, кою ти даємъ,
 те ме води тамо
 и дай комъ одъ Турака, да самномъ лови,
 а я ћу добро ловити,
 па кадь изъ лова дођемо, Паша ће ме искати одъ тебе да купи,
 и ты ме продай,
 но само доста новаца ишти,
 и нипошто ову узицу немой да самномъ дадешъ,
 неео е узми,
 ербо ме другчіе никада не бы видила (НСП 2, 1).

У той кули оне све три саме седе,
и нѣи чуваю многе страже,
али ты се страже ништа не бой,
нити у какве друге ствари гледай,
но иди управо нѣима,
и поздрави се лепо съ нѣима,
па имъ кажи,
да си за нѣи дошао,
да иј оданде избавишъ (НСП 2, 3).

То послуша Зорило,
па оде горе на брдо,
те нађе и очи и мелемъ,
па узме очи, понесе и мелема
па се врати баби
и учини као што су му виле казале
и у тай ма' баба прогледѣ
као што е и пре гледала (НСП 2, 9).

Онда ћоса почне, причати:
'Имадо я едно време много кошница,
па ми тако питоме пчеле быяу,
да кадъ я кодъ ны дођемъ,
а оне све се у одну кошницу збѣю,
а я изъ друге меда вадимъ колико ми е воля.
Єданпутъ дођемъ я къ нѣима,
а оне се позавлачиле у одну кошницу,
па се одъ мене бране,
я се разсрдимъ,
па ударимъ ножемъ на нѣи,
те иј разтерама.
Онда пчелаць мой дигне се,
па одлети у светъ,
а я онда айде, айде, айде, тамо амо за нѣимъ,
да бы гдигодъ нашао мога пчелца' (НСП 2, 6).

Последњи пример посебно је занимљив, због тога што је у форми управног говора, који може бити индикатор „густине извођења” (*density of performance* (Хајмз 1981: 108, 118)), тј. показује потенцијал за увођење гласовних модулација од стране приповедача, а динамика приповедања се у конкретном случају интензивира и понављањем узвика и предлога: „айде, айде, айде, тамо амо”.

Један од најзначајнијих Хајмзових доприноса јесте увођење дистинкције између „пуног” извођења и извештаја о извођењу, које се разликује по степену идентификације и степену личног учешћа у стваралачком и приповедном процесу. Аналогно томе овакви ретки примери усмено стилизованих реченица могу се, условно речено, схватити као показатељи приближавања записивача (инсајдерској) улози усменог приповедача, односно спорадичног занемаривања намере да се текст прилагоди читаоцу и препуштања извођачком

чину. То је уосталом и логичан наставак у ланцу приповедања. Чистов заступачан сличан став: у ланцу преношења традиције реципијент у неком тренутку може постати извођач (Чистов 2005). С. Ђорђевић Белић, разматрајући питање индивидуалног и колективног (које се и овде намеће као неизбежно у контексту односа сакупљача према грађи) овај његов став сврстава међу „динамички оријентисане дефиниције колективног које значајно уважавају удео индивидуалног” (Ђорђевић Белић 2013: 260). Овакав начин посматрања представља корак ближе остваривању компромиса и континуитета између приповедања и бележења.

Треба напоменути да ово није једини покушај да се у Николићевим записима пронађу структуре поетског карактера. Миљан Мојашевић је у Николићевим збиркама приметио конструисање реченица по принципима епског десетерца, сматрајући ову појаву рефлексом епске средине у којој је „ницала” српска народна приповетка. Он сматра да је „ономе ко је приповетке причао, или [...] стилизовао, била глава пуна стихова народне епске песме, који су, можда и мимо свести приповедача или стилизатора, утицали толико и на његов прозни приповедачки стил” (Мојашевић 1950: 47–48). Мојашевић своју претпоставку поткрепљује податком да се иста појава да приметити и у Вуковим и у Николићевим збиркама. Десетерачки обликовани стихови могу се такође визуелно представити сегментовањем прозног текста на стихове:

То е цару врло мучно било,
па се диже срдито с(а) дивана,
и онъ оде с целомъ свитомъ светломъ,
да онъ види ту камену плочу.
[...]
Разсрди се Царе при погледу,
па повика люотит' на судбину:
'То е теби мой наймлађи сыне!
ево данасъ судбина донела,
ето теби невесте ђевојке' (НСП 1, 3).

Резидуална текстуална компонента рефлектује се и кроз понављање стилски маркираних места у тексту, као што су предлози или пак показне заменице:

Кадъ сутра данъ осване
и кумови устану,
ту се одма повиче на челядъ,
да се ракія донесе;
ту се понуде донесу;
ту се куму на путь спреми погача;
ту се ело и пило,
и весело на путь испратило (НСП 1, 1).

То чуюћи овай, рекне имъ:
'идите овымъ левимъ путемъ,
ту има езеро,
и кодъ езера тамо седи човекъ:
онъ зна видати одъ те болести' (НСП 1, 7).

Док у првом примеру четвороструко понављање речи „ту” функционише више као анафора, која појачава звучност и мелодичност стихова, други пример открива однос приповедача према наративу, сведочи о доживљавању приче као актуализоване, искуствене и референтне у његовој свести, посебно ако се узме у обзир да се говори о спацијалној димензији унутар наратива.

Једнаку важност имају узвици и оноματοпејске речи, јер посредују експресивност извођачког чина. Како је бележење паралингвистичког и звучног слоја текста изузетно захтевно и не у потпуности могуће, оноματοпеја се показује као најмање проблематичан вид бележења текстуре народних приповедака, те се примери могу наћи и у збиркама различитих записивача, па тако и Атанасија Николића. Због тога ови примери немају карактер специфичан у односу на осталу грађу, али може се поменути да се узвици и оноματοпејске речи могу препознати у примерима типа „дур” (НСП 1, 3), „ај, уј” (НСП 1, 12) или „уу уу” (НСП 2, 4).

Естетски и вредносни критеријуми засновани су на принципима писане културе, чији је Атанасије Николић беспоговорно био припадник, а његови циљеви усмерени ка очувању народне традиције у новој „животној средини”, пред новом публиком. Због тога је доследно спроводио своје интервенције и приближавао реченицу „књишком” идеалу. Усмена традиција је у његовим збиркама народних приповедака, попут палимпсеста, ипак нашла начине да се испољи, чак и кроз наслаге књишких обрта. Николић је повремено забрављао тежње од којих је пошао, те су своје место у редигованој грађи пронашли и ретки примери у којима садржана сугестивност живог приповедања. Управо малобројност оваквих примера иде у прилог тези да они нису последица свесне намере приређивача да имитира усмени говор, јер би их у том случају било у већем броју, те би се могли схватити као приближавање ауторској улози и форми сказа. Чини се да је Николићева намера далеко од тога, јер је идеални стил којем тежи сентименталистички интониран. Иако је реч о усменом говору посредованом писаним текстом, он функционише као спона две традиције и као индиректно сведочанство о припадности материјала који је прикупио Николић усменом корпусу. Ако се усменопоетске структуре схвате као показатељ присуства усмене традиције, остаје отворено питање њихове природе. Оне би могле бити последица бележења које је у одређеним, ретким тренуцима било ослобођено тенденције да се грађа „поправи”, али би исто тако могле настати када приређивач, понесен причом, преузима улогу приповедача. Обе могућности морале би имати исти иницијални импулс, који је сам по себи значајан, а то је приповедачака ситуација у којој је Николић учествовао у улози слушаоца, што му је омогућило да за собом остави две несумњиво вредне збирке усмених приповедака.

ИЗВОРИ

- НСП 1: *Народне србске приповедке*. Св. 1 / скупіо и на светъ издао Атанасіе Николић, Београд: Типографія Княжества Србскогъ, 1842.
- НСП 2: *Народне србске приповедке*. Св. 2 / скупіо и на светъ издао Атанасіе Николић, Београд: Типографія Княжества Србскогъ, 1843.
- Вук, СНП: В. С. Караџић, *Српске народне приповјетке*, у: *Сабрана дела Вука Караџића* (пр. Мирослав Пантић), књ. 3, Београд: Просвета.

ЛИТЕРАТУРА

- Бломарт 2006: J. Blommaert, *Applied ethnopoetics*, *Narrative Inquiry* 16:1, 181–190.
- Бошковић Стули 1975: М. Вошковић-Stulli, *O rečenici usmenog pripovjedača*, у: *Ustmena književnost kao umjetnost riječi*, Zagreb: Mladost, 153–174.
- Бошковић Стули 1976: М. Бошковић-Stulli, *Аспекти усмене комуникације и писаних текстова у усменој књижевности*, *Научни састанак слависта у Вукове дане 6*, св. 2, 35–44.
- Даскалова Перковска 2002: Л. Даскалова-Перковска, *За някои черти на етнопоетиката в наративната традиција*, у: *Фолклор, традиции, култура*, София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов”.
- Ђорђевић Белић: С. Ђорђевић Белић, *’Ауторска’ епска хроника: могућности теоријске концептуализације*, *Научни састанак слависта у Вукове дане 43*, св. 2, 259–272.
- Квик 1999: С. Quick, *Ethnopoetics*, *Folklore Forum* 30: 1/2, 95–105.
- Габерт 1999: L. Gabbert, *The ’Text/Context’ Controversy and the Emergence of Behavioral Approaches in Folklore*, *Folklore Forum* 30: 1/2, 119–129.
- Онг 2002: W. Ong, *Orality and Literacy*, London, New York: Routledge.
- Мојашевић 1950: М. Мојашевић, *Српске народне приповетке у немачким преводима од Грима и Вука до Лескина (1815–1915)*, (докторска дисертација), Београд.
- Радуловић 2014: Н. Радуловић, *Визуелни карактер усмене формулативности*, *Књижевна историја*, бр. 152, 205–240.
- Самарџија 2006: С. Самарџија, *Од казивања до збирке народних прича: Прилог проучавању историје народне књижевности*, Бања Лука: Књижевна задруга.
- Сувајџић 2012: Б. Сувајџић, *Дновиде воде: фолклорни елементи у српској књижевности*, Нови Сад: Ogrheus.
- Тедлок 1990: D. Tedlock, *From Voice and Ear to Hand and Eye*, *The Journal of American Folklore*, Volume 103, Issue 408, 133–156.
- Финеган 1992: R. Finnegan, *Oral Traditions and the Verbal Arts*, London, New York: Routledge.
- Хајмз 1981: D. Hymes, *In Vain I Tried to Tell You*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Чистов 2005: К. В. Чистов, *Фолклор, текст, традиција*, Москва: ОГИ.

Marina P. Mladenović Mitrović

ORAL TRADITION IN ATANASIJE NIKOLIĆ COLLECTIONS OF FOLK TALES –
ETHNOPOETIC APPROACH

(Summary)

Atanasije Nikolić published two books of folk tales (1842 and 1843) a decade before Vuk Karadžić canonical edition was published. However, his books *Narodne srpske pripovetke* throughout the history of reception remained marked by Vuks critical stance, outlined in the Preface of the collection of tales *Srpske narodne pripovijetke*. The main Vuks objections to material provided by Nikolić concerned the lack of „folk” in it. In this paper the material will be presented through the ethnoepic analysis model, which is also a form of transcription of the text, in order to refocus its place in the oral tradition. By applying this model it is possible to perceive orally-poetic structures within a written text – indicators of live performance situations that preceded the written forms.